

UGOVOR O POMORSKOJ AGENCIJI NEVALJANA ODREDBA OPĆIH UVJETA POSLOVANJA

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Poslovni broj: Pž-2403/09 od 25. ožujka 2014.

Vijeće: Pelicarić, Šimac, Veljak

Ugovor o pomorskoj agenciji – U ime i za račun nalogodavca – Nevaljanost odredbe općih uvjeta poslovanja – Nedostatak pasivne legitimacije pomorskog agenta

Odluka

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, u pravnoj stvari tužitelja Brodogradilište Viktor Lenac d.d., protiv prvotuženika Placid Sead S.A. i drugotuženika Titan Brokerage Corporation, radi isplate potraživanja temeljem ugovora sklopljenog između tužitelja i prvotuženika, kojim su tuženici dotegli prvotuženikov brod Galeb u tužiteljevo brodogradilište radi čuvanja, nadzora, preinake, popravka i dokovanja, odbio je tužbeni zahtjev u odnosu na pitanje postojanja drugotuženikove pasivne legitimacije i posljedične odgovornosti u sporu, te potvrdio presudu prvostupanskog suda u smislu odgovornosti prvotuženika za štetu.

Činjenice i spor

Tužitelj je ustvrdio kako je temeljna obveza tuženika bila plaćanje naknade za vez broda u njegovom brodogradilištu. Iako tuženici nisu započeli s predviđenim radovima na brodu, tužitelj je uredno izvršavao usluge čuvanja i nadzora broda, pri čemu su tuženici podmirili samo dio potraživanja po osnovi naknade za vez broda.

Prvotuženik je ustvrdio kako je isplatio veći dio tužiteljevog potraživanja. Drugotuženik je osporio svoju pasivnu legitimaciju, uz obrazloženje kako je djelovao kao generalni agent prvotuženika.

Prvostupanjski sud je u cijelosti prihvatio tužbeni zahtjev.¹ Visoki trgovački sud potvrdio je presudu prvostupanskog suda u odnosu na prvotuženika, te ukinuo dio presude koji se odnosio na prvotuženika.² Vrhovni sud je djelomično prihvatio reviziju, ukinuo odluke prvostupanskog i drugostupanskog suda po pitanju iznosa dosuđene naknade štete,³ te vratio predmet na ponovno suđenje. U ponovnom suđenju prvostupanjski sud je preinačio prvotnu presudu te doznačio niži iznos

¹ Trgovački sud u Rijeci, P-434/2004.

² Visoki trgovački sud, Pž-3046/05.

³ Vrhovni sud, Revt 97/06.

naknade štete u odnosu na prvotuženika, dok je odbio dio tužbenog zahtjeva u odnosu na drugotuženika,⁴ uz obrazloženje kako je drugotuženik, kao generalni agent, nastupao u ime i za račun prvotuženika. Sukladno stavu prvostupanjskog suda, iako je drugotuženik u ime prvotuženika prihvatio tužiteljevu ponudu te sklopio predmetni ugovor, odredbe istog ne obvezuju drugotuženika iz prethodno navedenog razloga.

Tužitelj se u žalbi pozvao na činjenicu kako su tužitelj i tuženici bili u dugogodišnjem poslovnom odnosu i prije predmetnog spora, te da su drugotuženiku, u tom smislu, bili od ranije poznati tužiteljevi opći uvjeti poslovanja, a koji ga obvezuju na solidarnu odgovornost za eventualne štete.

Prvotuženik je također uložio žalbu protiv dosuđenog iznosa, smatrajući da nije odgovoran ni za smanjeni iznos doznačene naknade štete.

Drugotuženik je u odgovoru na tužiteljevu žalbu ustvrdio kako niti prvotuženik ni drugotuženik nisu bili upoznati s tužiteljevim općim uvjetima poslovanja, te kako su isti, u dijelu koji se odnosi na solidarnu odgovornost "*pravnog zastupnika ili bilo koje druge pravne i fizičke osobe koja naručuje radove*" besmisleni i nevaljani, temeljem članka 143. Zakona o obveznim odnosima, s obzirom da su protivni dobrim poslovnim običajima.

Visoki trgovački sud ocijenio je kako, meritorno, niti tužiteljeva ni prvotuženikova žalba nisu osnovane (učinjene su izmjene u odnosu na dosuđene troškove postupka, što nije od interesa za ovaj prikaz), te je potvrdio presudu prvostupanjskog suda po pitanju iznosa naknade štete.

Visoki trgovački sud je ustvrdio kako je uloga drugotuženika kao pomorskog agenta prvotuženika nesporna. Sukladno članku 687. i članku 693. Pomorskog zakonika (Narodne novine broj 17/94, 74/94 i 43/96; dalje: PZ), ugovorom o pomorskoj agenciji pomorski agent se obvezuje u ime i za račun nalogodavca obavljati sve poslove relevantne za pomorskog agenta, a što uključuje posredovanje i zastupanje. Kako je prilikom spornog prihvata prethodno navedene tužiteljeve ponude sklapanja ugovora drugotuženik jasno naznačio kako nastupa u svojstvu pomorskog agenta prvotuženika, tužitelj nema pravo pozivati se na odredbu članka 693. PZ po kojem se smatra da pomorski agent radi u svoje ime osim ako izričito ne navede kako nastupa u svojstvu pomorskog agenta. Sukladno tome, sud je, kao i prvostupanjski sud, prihvatio prigovor drugotuženika o nedostatku pasivne legitimacije na njegovoj strani, temeljem čega je odbijen tužbeni zahtjev u odnosu na drugotuženika u prvostupanjskoj presudi.

U svezi spornih tužiteljevih općih uvjeta poslovanja (Opći uvjeti za dokovanje, popravak i privez – Uvjeti), potrebno je prije svega naglasiti kako se u članku 2. Uvjeta navode stranke ugovora, i to s jedne strane brodogradilište (tužitelj), a s dru-

⁴ Trgovački sud u Rijeci, P-857/06-59.

ge strane korisnik (vlasnik, naručitelj, menadžer broda, zapovjednik broda, zakonski zastupnik ili bilo koja stranka ili osoba koja naručuje vez, posao ili bilo što drugo brodogradilištu – prvotuženik), pri čemu sve navedene osobe na strani korisnika zajednički i solidarno odgovaraju brodogradilištu. Temeljem navedenog članka 2. Uvjeta, tužitelj utvrđuje pasivnu legitimaciju drugotuženika te tvrdi kako je isti solidarno odgovoran. Sukladno pravilu prisutnom u članku 142. stavku 1. Zakona o obveznim odnosima (ZOO), opći uvjeti poslovanja obvezuju stranke ugovora pod uvjetom da su isti sadržani u ugovoru ili se ugovor na njih poziva (pri čemu isti, sukladno članku 142. stavku 2. ZOO, moraju biti objavljeni na uobičajeni način, te, sukladno članku 142. stavku 3. ZOO, poznati ugovornim strankama u času sklapanja ugovora, a što uključuje i ranije poznavanje istih, po osnovi stalnog poslovnog odnosa ili prethodnih ugovora među istim strankama).

Kako u predmetnoj ponudi za sklapanje ugovora odnosno prihvatu iste Uvjete nisu sadržani, a u nedostatku dokaza tužitelja koji bi upućivali na suprotno, Visoki trgovački sud je ustvrdio kako drugotuženik s Uvjetima nije bio upoznat. Neovisno o tome, sud je nastavno ustvrdio kako opći uvjeti poslovanja obvezuju isključivo stranke ugovora, a ne i pomorskog agenta koji radi u ime i za račun nalogodavca). Sukladno tome, Visoki trgovački sud je ocijenio kako je odredba članka 2. Uvjeta "*najblaže rečeno nečuvena*", jer stoji u izravnoj suprotnosti s relevantnim odredbama građanskog prava. Naime, opći uvjeti poslovanja vrijede isključivo vezano uz određeni ugovor (s ciljem dodatnog uređivanja već sklopljenog ugovornog odnosa), te se u tom smislu odnose isključivo na ugovorne strane. Uzimajući u obzir činjenicu kako su opći uvjeti poslovanja uobičajeni u poslovanju te, kao i standardizirani obrasci ugovora, podrazumijevaju neravnopravan položaj stranaka ugovora, gdje jedna stranka nudi prihvati ugovora s unaprijed određenim sadržajem dok druga ima pravo izbora prihvatiti odnosno odbiti takvu ponudu, potrebno je istaknuti kako takav odnos vrijedi isključivo za (potencijalne) stranke takvog ugovora. Sukladno članku 143. stavku 1. ZOO, ništave su odredbe općih uvjeta koje su protivne dobrim poslovnim običajima, pri čemu se, u predmetnom sporu, podrazumijeva primjena načela savjesnosti i poštenja, po kojem je, kroz opće uvjete poslovanja, jednostrano nametanje obveza osobama koji nisu stranke ugovora krajnje nedopustivo. Zaključno je Visoki trgovački sud upozorio tužitelja kako je preporučljivo navedenu odredbu članka 2. Uvjeta što prije isključiti iz Uvjeta ili u bitnome izmijeniti, uz daljnju preporuku kako se ubuduće treba razmotriti modalitet preciznijeg utvrđivanja uloga, odnosno prava i obveza svih sudionika budućih zajedničkih poslova.

Dr. sc. Mišo Mudrić, viši asistent predavač
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za pomorsko i općeprometno pravo

Summary:

**MARITIME AGENCY CONTRACT
INVALID CLAUSE IN GENERAL TERMS AND CONDITIONS**

*Maritime Agency Contract – On Behalf and on Account of Principal – Invalid Clause in
General Terms and Conditions – Lack of Agent’s Passive Legitimation in Dispute*